

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РІВНЯ СОЦІОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність соціоекономічного розвитку аграрних підприємств визначається результатами фінансово-економічної діяльності підприємства. Забезпеченість фінансовими ресурсами, мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище та здійснення діяльності відповідно до очікувань споживачів є запорукою успішного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі. Формування конкурентних переваг, спрямованих на підвищення вартості бізнесу, вимагає від аграрних підприємств впровадження нових підходів соціально відповідального управління.

Сучасні процеси розвитку, що пов'язані з соціоекономічною модернізацією вітчизняного аграрного сектору України, зумовили необхідність пошуку відповідних методичних підходів щодо оцінки рівня соціоекономічного розвитку аграрних підприємств, актуалізуючи цю проблему для науковців і практиків.

Розробкою методичних підходів до оцінювання рівня соціоекономічного розвитку аграрних підприємств займалися О.Я. Буян, О.В. Ворона, С.М. Гринецька, Л.А. Грицина, О.В. Дудкін, Д.В. Задирака, Т.М. Литвиненко, О.Ф. Новікова, О.В. Степанова, А.Р. Стецик та інші.

На сучасному етапі розвитку відносин на селі важливим є розвиток аграрних підприємств на якісно вищому рівні функціонування, що передбачає спрямування певної частки доходів у різні програми для вирішення проблем економічного, соціального та екологічного характеру як самого підприємства,

так і регіону його присутності, забезпечуючи отримання вигоди в довгостроковому періоду всім учасникам процесу. При цьому повернення коштів у традиційному розумінні не є обов'язковою умовою соціального інвестування як одного із інструментів реалізації програм соціального спрямування, результат може оцінюватись у вигляді соціального ефекту.

На сьогоднішній день як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі немає єдиного підходу для оцінки рівня соціоекономічного розвитку підприємства.

Досвід зарубіжних країн показує, що одним із найважливіших показників оцінки рівня соціоекономічного розвитку є Індекс стійкості Доу-Джонса, що визначається за великою кількістю параметрів шляхом заповнення спеціальних щорічних анкет підприємствами. Така методика дозволяє визначити місце підприємств у світовому рейтингу за рівнем внеску у сталий розвиток економіки. Крім того, до загальних методів оцінки соціоекономічного розвитку на міжнародному рівні належать Індекс Domini Social, Індекс FTSE4Good, Соціальний індекс Данського міністерства соціальної політики, Індекс корпоративної добродійності. Проте, на основі проведеного аналізу Буяном О.А., жоден із зазначених показників не дає можливості проаналізувати усю сукупність складових соціальної відповідальності та розкрити її стан [1, с. 163].

Експерти Московського фонду «Інститут економіки міста» Нещадін А.А., Тульчинський Г.Л. пропонують використовувати для оцінки комплексний індекс соціальних інвестицій, що є прямо пропорційним сумі усіх сплачених податків, інвестицій у основний капітал, соціальних витрат та обернено пропорційним поточним витратам виробничого призначення [2, с. 243]. Таким чином, на думку дослідників, соціоекономічний розвиток бізнесу безпосередньо пов'язаний з виплатою податків, реалізацією соціальних проектів та підтримкою виробництва на належному рівні.

Як вважає Д. Задірака, «під час оцінювання корпоративної соціальної відповідальності важливе значення мають такі показники, як: рівень важливості діяльності підприємства для держави та суспільства; розвиток партнерських відносин з владою та суспільством; співвідношення якості та вартості

виготовленої продукції (наданих послуг) суб'єкта господарювання; якість рівня життя працездатного населення; внесок у розвиток місцевої громади; дотримання принципів добросовісної ділової практики; інформаційна відкритість підприємства та його звітність у сфері соціальної відповідальності; залучення на умовах співпраці інших некомерційних організацій у здійснення соціальних проєктів; ефективність проєктів у сфері корпоративної соціальної відповідальності; природоохоронна діяльність і ресурсощадність» [3, с. 12].

В Україні показники соціально відповідального бізнесу представлені в Меморандумі про соціальну відповідальність бізнесу, прийнятому 16 грудня 2005 року в Києві учасниками Форуму соціально відповідального бізнесу України [4]. Відповідно оцінка впливу соціальної відповідальності проводиться на таких напрямках: відповідальність перед споживачами, постачальниками, персоналом; екологічна відповідальність; показники відповідального ставлення організації до суспільства.

Грицина Л.А. пропонує здійснювати оцінку рівня соціоекономічного розвитку підприємства на основі застосування нормативно-індикативного підходу у вигляді сукупності показників, які визначають екологічну, суспільну, трудову та економічну складові її прояву. Це дає можливість сформулювати основи для проведення ефективного моніторингу та оцінки, визначення напрямів покращання діяльності підприємства у сфері корпоративної соціальної відповідальності [5, с. 4].

Стецик А.Р. зазначає, що «оцінка ефективності політики соціальної відповідальності на мікрорівні передбачає аналіз рівня конкурентоспроможності продукції (послуг), задоволення суспільних потреб та суспільного ставлення до підприємства та його товарів (послуг), ефективності соціального звітування, визначення коефіцієнта ефективності та терміну окупності інвестицій у соціальну сферу, порівняння рівня оплати праці на підприємстві з середньою на ринку, порівняння ефекту та витрат на розвиток персоналу, рівня витратомісткості продукції та використання енергетичних ресурсів» [6, с. 401].

Враховуючи існуючі методики оцінки рівня соціальної відповідальності підприємства, ефективність соціоекономічного розвитку аграрних підприємств представлена системою трьох груп показників, що охоплюють увесь комплекс напрямів реалізації соціально орієнтованої діяльності підприємства, для здійснення таксономічного аналізу. Так, перша група показників характеризує загальний соціоекономічний розвиток підприємства на селі. Друга група показників відбиває ефективність внутрішньої складової соціоекономічного розвитку суб'єкта господарювання. Третя група показників висвітлює активність підприємства у вирішенні проблем розвитку місцевої територіальної громади, впровадженні новітніх технологій, які забезпечують чистоту навколишнього середовища, реалізації екологічних програм та виконанні усіх вимог щодо екологічної безпеки.

Таким чином, розвиток аграрних підприємств на засадах соціоекономіки сприяє формуванню його позитивної репутації на внутрішньому та зовнішньому ринках, покращенню фінансово-економічних показників; збільшенню попиту на продукцію підприємства; підвищенню інвестиційної привабливості підприємства для розширення виробничо-господарської діяльності, розробки та впровадження нових соціальних програм; залученню кваліфікованих працівників, використанню більш стабільних та мотивованих ресурсів.

Література:

1. Буян О.А. Підходи до оцінки ефективності корпоративної соціальної відповідальності підприємств в Україні / О.А. Буян // Вісник ДонНУЕТ. - 2012. - Вип. 6(2). - С. 159-165.
2. Социальное партнерство: Опыт, технологии, оценка эффективности / [В. В. Андрейченко, Н. И. Горин, А. А. Нецадин и др.]; под общей ред. А. А. Нецадина и Г. Л. Тульчинского. – СПб.: Алетейя, 2010. – 400 с.

3. Задирака Д.В. Развитие социальной ответственности иностранной корпорации в нефтедобывающем регионе: автореф. Дисс. На соискание учен. Степени гр. Экон. Наук / Д.В. Задирака. – М., 2007. – 27 с.

4. Соціальна відповідальність: принципи та рекомендації щодо звітності. Проект [Електронний ресурс]: Форум соціально відповідального бізнесу України. – 2006. – Режим доступу: <www.pr-liga.org.ua>.

5. Грицина Л.А. Механізм формування корпоративної соціальної відповідальності в управлінні підприємством : автореферат дис. На здобуття наук. Ступеня к.е.н. : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Л.А. Грицина. – Хмельницький, 2009. – 22 с.

6. Стецик А.Р. Концептуальні засади державного управління соціальною відповідальністю підприємництва / А.Р. Стецик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – гр. 22.1. – С. 395-402.